

אפילו בחלומותיו המבעיתים ביותר לא חלם משה דיין על הדרדרות כזו. רק לפני שנה וחצי רץ הגנרל כובש סיני מ' אסיפה לאסיפה, כדי לקצור את הערצת ההמונים. כשהילת-גבורה ופירסום עולמי מרחפת מעליו, השמיע או דיין את דבריו, כשקהל השומעים מאזין לו בחרדת קודש. השבוע, יומיים אחרי שנחלץ בעזרת ה' משטרה מקריאות הבוז של לולנים מפגינים בפתח משרדו בפרישה, (ראה סוגרת) ועמד דיין באסיפת מפלגתו באולם אהל בתל-אביב, מיעד ונבחר, ניסה להדוף את גלי הזעם והאכזבה שהתנפצו מול פניו בקריאות הציבוריות ממורמרות ובלתי-פוסקות של הקהל, ובתגובות צחוק ולעג להסביריו.

דיין ניסה לעמוד בדבריו על שלוש נקודות עיקריות, הנוגעות כולן בפרשה: עמדתו של בן-גוריון בפרישה, הדחת לבון וכרוז אנטי-הרעה. בנצלו את כל כישוריו הריטוריים, השתדל דיין לעקוף דברים ולסלף עובדות.

טען הוא, בין השאר:

- הדחת לבון היתה אקט דמוקראטי טהור. היא נעשתה ללא שום אמצעי לחץ וכפייה. לקריאת בנינים, האם הצגת ה' אולטימטום מצד בן-גוריון בנוסח, או הוא או אני' והתפטרותו לא היה לחץ? — לא ענה.

הצבא כאגדה. "אני הייתי מציע לכם לדרוש כי הקצין השגיר מיסמכים של צה"ל דעת עצמו ויזיע להגיש מיסמכים של צה"ל בחגגי אירושתי ועדה", אמר הנוכח. דיין התעלה מהעובדה שהיה זה הוא עצמו אשר הגיש לתדעת החוץ והבטחון מיסמכים ב' קשר להרשת לבון שאינם נוגעים ישירות לעסק הפרשה.

● הגנרל בדימוס הצטרף למגנים ל' הפוך את צה"ל למיטוס לאומי. בהסתערות על חבר מרכז מפא"י, הפרופסור נתן רוטנ' שטרין, סילף דיין במתכחן את דבריו של רוטנ' שטרין באסיפת-חברים בחולדה. "הוא יצא נגד הסיסמה: הטובים לטיס", טען דיין ושאל: "או מי ילכו, הגרועים לטיס?" "האם גישו חארהש אינו ערך מקודש לעם ישראל? האם אנחנו רוצים שבישראל ית' רחש גישו חארהש שני?"

● בעברו להתקפה על שאר המפלגות, טען דיין: "ברייחיהו קורא לנפץ את אגדת בן-גוריון". קרא צעיר בקריאת בנינים: "בן-גוריון נספח אותה בעצמו". הקהל כיום כספיים.

דיין הצליח גם הפעם להופיע כחברמן הצביר בעל הלב הטוב והדמוקראטי. כאשר הסתערו סורני מפא"י על קוראי קריאות הביניים, היה זה הוא שהרגיע אותם, בצורה הפגנתית, ערך הצגה שלמה — כיצד משה דיין מרשה לקרוא קריאות.

כאשר רבו הקוראים, יעץ דיין לשלוח לו את השאלות בפתקים. על שולחנו נערכו הפתקים בזה אחר זה. בתום נאומו, הסתלק דיין מבלי לענות על השאלות. טען יושב-ראש האסיפה: "קראתי את כל השאלות ו' אני רואה שמה דיין השיב על כולן".

פהר ולבון. האיש השני שנחלץ יחד עם דיין להגן על ביגדי היה שמעון פרס. הוא הופיע באסיפת עובדי התעשייה האזרחית רית ושדה התעופה בלוד, כשפיו טענות דומות לאלה של דיין.

אמר פרס: "במה טוב פנחס לבון מ' יחזקאל סהר? מדוע נשפט לבון על-ידי שרים וסרה על-ידי שופטים, ובגלל מלה אחת שאמר על חשוד אחד שאינו חשוד, נקנס ב'15 אלף לירות — וכך נהרסו חייו והקאריירה שלו?"

"דויד בן-גוריון אינו איש יחסי-ציבור ואינו דני קיי. הוא הנוקנפורמיסט הגדול ביותר במדינה ותמיד הלך נגד הרגלים ונגד דעת-הרבים."

בתום נאומו איפשר פרס לנוכחים לשאול שאלות, בתנאי שכל אחד יאמר לפני שאלתו את שמו ומקום עבודתו.

כשנשאל על הקואליציה המצומצמת עם הדתיים, השיב פרס: "לכפיה דתית לא נגיע. נחלק כמה תיקים, שישנם לחלוקה. זה יהיה כמו משפחה שיש בה אבא דתי ולשושה ילדים לא דתיים. אם הילדים רוצים לעשות נשף חוקא ביום שישי, שיחפשו מקום אחר ולא בבית. יש צורך בהתחשבות וזאת איננה כפייה. לא צריך לשכות שגם חלק מחבתי מפא"י הם דתיים."

משבר החקלאות מקבל מימדים של שואה: לולנים מכגינים

מרד האיכרים

של הסוכנות, יחד עם משרד החקלאות, למסקנה כי הפיתרון למצבו הדחוק של מושב מישר הוא הלול. מה עוד שבאותה תקופה היו משוכנעים כי אפשר לייצא ביצים ללא הגבלה. הם גם דרשו מהמתיישבים להשקיע בענף זה ביוזמתם האישית. כך, בעידוד ממלכתי, נכנס הכפר לחובות של מיליון וחצי לירות — שהושקעו כולן בפיתוח הלול. מכיון שהסוכנות כבר נתנה את כל ההלחאות שיכלה לתת לפי תקציב ההתיישבות שלה, פנו המתיישבים למקורות פרטיים: בנקים, סוחרים, קבלנים וסוחרים אספקה. לא היה כל ספק כי יוכלו להחזיר את ההלחאות, מתוך ההכנסות הבטוחות של הלולים החדשים.

★ ★ ★ הגנרל לא שש לקרב

הכנסות היו רחוקות מאוד מלהיות בטוחות. כל פיתוח הלול לא היה אלא חלום תעושים של משה דיין ושל לוי אשכול. כאשר הסתמנה ההתמוטטות באופק, והאמריקאים הוריעו כי לא ירשו ייצוא בלתי-מוגבל כל עוד מקבלת ישראל עודפי מוון חנימ, קיח החקלאים כי משה דיין ידע להתייצב בראשם וללחום למענם. שהרי זהו תפקידו של שר חקלאות: להבטיח שיגשגו המשק החקלאי וקיום הוגן לאנשיו. "הצענו לצפצף על מתנת המוון מאמריקה", סיפר אחד מנציגי האיכרים, "הצענו לקנות באופן חופשי בשוק העולמי את כל האספקה הדרושה ללול — ולהיות חופשיים מכל הגבלה בייצוא שלנו".

כלומר: הלולנים היו מוכנים ללחום, לצאת לקרב גלוי עם לולני אירופה, לכבוש את השוק במלחמת-התחרות קשה. היו להם כל הזכויות להאמין כי אדם בעל עבר צבאי יעריך את רוח-הלוחמה וינהיגם בקרב זה. לצערם הרב גילו כי גנרל אינו תמיד שש לפקד, ולהנהיג. כחייל שהתרגל למש' מעת, הוא גם יודע לקבל סקודת אחרים. כך קרה שמשה דיין איבד את הרגע ה' גדול של הקאריירה האזרחית שלו, שהיה מאפשר לו להוכיח את עצמו לא רק כמצביא, אלא גם כמנהיג בימי שלום. תחת להתייצב בראש החקלאים — הרכין ראש ללוי אשכול, כי אשכול לא רצה לחתר בשום אופן, על מענק אמריקה. מתוך הרגל של פושטיה, חשש להחזיר גובה. ויתור על אלא גם כמנהיג בימי שלום. תחת להתייצב בראש החקלאים — הרכין ראש ללוי אשכול, כי אשכול לא רצה לחתר בשום אופן, על מענק אמריקה. מתוך הרגל של פושטיה, חשש להחזיר גובה. ויתור על

הענף העיקרי הוא הלול. עוד לפני שבטי' שמונה שנים ראו כעשרים משפחות כי ענף זה הוא מן המכניסים ביותר — בעיקר בגלל משטר הצנע והשוק השחור. אותן עשרים משפחות התעלמו מתיכונן הסוכנות, שלא היה בו כדי למצוא פרנסה. בה בשעה שיתר המתיישבים היו שקועים בניסויים עקרים להתפרנס מגידול ירקות, ניצלו משפחות אלה את הדרישה בשוק והתבססו כלולנים.

לפני כשנתיים הגיעה מחלקת ההתיישבות

"מה יעשו? בבקשה! שהזקן יתן הוראה לטאנקים ולגיפים להתקדם על גופותינו! אשכול ודיין כבר חיסלו אותנו; שהזקן ירוג אותנו! אבל צה"ל לא ירמוס אותנו. כי צה"ל זה הבנים שלנו. הם יודעים בדיוק מה המצב בבית."

★ ★ ★ המרד האזרחי

אין שום ספק כי תוכנית זו היא אחת המסוכנות ביותר שהועלו אי פעם בקרב אזרחים במדינה. כי החקלאים — שיבואו למיפנן ברבבותיהם מכל רחבי ה' ארץ — מתכננים להפוך את המאורע לנקודת-תימפנה בחיי המדינה. למראה השוטרים, המשטרה הצבאית והחיילים שינסו, אולי לסלק את החקלאים מן המסלול, הם מאמינים כי הקהל הרחב יתערב לטובתם. תהיה זו מרידה גלויה במשטר הקיים בארץ.

מה דוחף את המתיישבים לתוכנית זו? מה מניע חקלאים מפליטי-השואה, יחד עם עולי עיראק ובני היישוב התיק לצעזע כזה? אפשר לתת לכך תשובה במימדים לאומיים. קל יותר יהיה להבין את הגורמים, אם ידובר בכפר אחד לדוגמה. זהו כפר מישר, שנוסד ב'1950 ליד גדרה הבלונית.

כיום יושבים במישר 57 משפחות. אין שם בני נוער — יש כמעט ערו המתיישבים ארי' זה, היו גלמודים, שארית-הפליטה של שואת אירופה, ללא ילדים. הם התחתנו אחרי ש' שוחררו מהמחנות, התיישבו בכפר הדרומי של המפלגה הפרוגרסיבית, מתוך תקווה לבנות מחדש את משפחותיהם ואת חייהם.

זרע ההתמוטטות נורע עוד עם התחלת תיכונן הכפר. רבע מחלקות הכפר לא ניתנו לעיבוד, בהיותן אדמת כורכר. חמשה דונם של פרדם, שהובטחו לכל מתיישב, ניתנו להם רק לפני שנתיים. יש בכפר המש רפי' תות בינוניות. ירקות אין מגדלים, כי אין זה איזור של ירקות. את זאת ידעו רק אחרי שנים ארוכות של נסיונות-שחא' לשחק ירקות. רשת ההשקיה שהונחה ל' גידול ירקות, נרקבת באדמה מבלי שנוצלה או הכניסה את תמורת הבלאי.

הענף העיקרי הוא הלול. עוד לפני שבטי' שמונה שנים ראו כעשרים משפחות כי ענף זה הוא מן המכניסים ביותר — בעיקר בגלל משטר הצנע והשוק השחור. אותן עשרים משפחות התעלמו מתיכונן הסוכנות, שלא היה בו כדי למצוא פרנסה. בה בשעה שיתר המתיישבים היו שקועים בניסויים עקרים להתפרנס מגידול ירקות, ניצלו משפחות אלה את הדרישה בשוק והתבססו כלולנים.

לפני כשנתיים הגיעה מחלקת ההתיישבות

מושבי הדרום מהלכת תוכנית מחרידה. מתיישבים, שעלו ברובם לקר' קע לפני 10'8 שנים, מסתודדים ביניהם: "אתה מוכן?" הם שואלים איש את רעהו. והשאלה עוברת מכפר לכפר: "מוכנים?" למה צריכים להיות מוכנים? מה היא התוכנית שאין מדברים עליה בפירוש ואשר עצם קיומה נשמר בסוד כמוס?

זר המנסה לחקור בפרשה ולגלות את הסוד המחתרתי, יכול להבין כי המדובר במעשה הפגנתי. אולם ההפגנות, הרי כבר היו. מתיישבי כפר מישר הפגינו לפני שלוש שבועות והתפזרו בשקט. מתיישבי כפר חצב בדרום, הפגינו לפני שבועיים על-ידי הכנסת; המשטרה התערבה וראשי המתיישבים פוצחו באלות. השבוע התקבצו סביב משרד החקלאות בתל-אביב חקלאים מחתיקי ההתיישבות בשרון, בני העליה השניה והשלי' שית, כדי להפגין את זעמם. "בוז!" קראו למשה דיין כאשר יצא ממשדרו. אחדים מהם נופפו בפניו באגרופם. "גנרל מאני' מייקר" הצליח להתחמק רק לאחר שהמשי' טרה ההתיקה את המפגינים שהשתרעו על הכביש, מנעו ממכוניתו לזוז.

בכל אחת מן ההפגנות הללו, באו החקל' אים לזעוק חמס. הם ראו לנגד עיניהם הרס מוחלט של מעמדם, פשיטת-רגל כלכלית ואבדן כל היסטוכוניהם. שנים של עמל, פחד וזיעה ילכו לטמיון. כל אחת מן ההפ' גנות הללו הסתיימה ללא תוצאה. השר או הפקיד קיבל או לא קיבל משלחת של המפגינים, הבטיח או לא הבטיח לעשות משהו — ושום דבר לא קרה.

אם כן, איזה צעד הפגנתי מתכננים מתי' שבי הדרום בסודי-סודות? הלא הפגנה נוס' פת תפוזר אף היא, אם בכוח ואם בשלום, ואין להניח שישניו יותר מאשר השיגו הפגנות קודמות. הדבר ברור למתיישבים עצמם, שהרי החליטו כי לא יערכו יותר הפגנות-סרק כאלה. הם מדברים על דבר הרבה יותר קיצוני.

הם החליטו, לא פחות ולא יותר, לפוצץ את מיפגן יום העצמאות. גילה אחד המת' יישיבים, "שעה שניסה לשכנע אנשים ממושב אחר: "לא ניתן שיחטלו אותנו בשקט. גם לא נעשה אותה שגיאה שעשו חברינו ה' אומללים שהפגינו. נעלה לירושלים ביום העצמאות בשעת המיפגן של צה"ל, בחגי' גות הבר-מיצחה של המדינה. ברגע מסוים נפלוש למסלול המיצעד ונשתתח לפני המכו' גיות המפוארות בהן יגיעו השליטים למיפגן. נעשה את זה לעיני הדיפלומטים הזרים, לעיני העתונאים מכל העולם, לעיני האור' חים מאפריקה ומאסיה. אנחנו שולחים להם מומחים לחקלאות — שיראו במו עיניהם את המומחיות של משה דיין כאן, בארץ.

מרצונם הטוב. איום הכפר הזעיק את כל המוסדות למצואת פיתרון. אנשי ועד החירום ברוך שורק, 38 וגואל דבני, 36 מבקשים רק דבר אחד: שיתנו לנו להרויח את הלחם שלנו בכבוד!

התארגן במושב אמונים בדרום. אנשי המושב לא השליחו עט תוכניות ההרס, של שר-החקלאות, משה דיין, איימו לנטוש את משקם אליו באו

ועד חירום

של שר-החקלאות, משה דיין, איימו לנטוש את משקם אליו באו